

# บทบาทของวุฒิสภาศาลากลาง ในการพัฒนาประเทศ

โดย  
จักรภพ ภาสุกวนิช



ขณะนี้ประเทศไทยอยู่ในช่วงรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง ซึ่งมีทั้งการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูประบบราชการ และเรื่องอื่นๆ อีกหลายเรื่อง นอกจากนี้ หลังจากวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ชี้ให้เห็นว่าการสร้างความมั่งคั่งของชาติโดยอาศัยทุนเป็นหลักนั้น ไม่สามารถผลักดันให้เศรษฐกิจและสังคมมีการขยายตัวอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพได้ จำเป็นต้องพัฒนาฐานความรู้และมีการเรียนรู้ในทุกระดับและทุกวัย อีกทั้งนำความรู้สู่การปฏิบัติเพื่อให้มีศักยภาพและมีความพร้อมที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วุฒิสภาศาลากลางซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพเปี่ยมล้นด้วยความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และผ่านประสบการณ์การทำงานต่างๆ มาแล้วมากมาย สามารถที่จะนำความรู้และประสบการณ์มาช่วยเชื่อมรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงที่ประเทศต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบันและอนาคต ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่าง

ยั่งยืนต่อไป อันเป็นการสนองพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในการนำผู้ที่เกษียณอายุแล้ว แต่ยังมีความรู้ ความสามารถมาร่วมเป็นพลังในการพัฒนาประเทศ

ดังนั้น เพื่อให้วุฒิสภาศาลากลางสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญมาร่วมเป็นพลังในการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง และเพื่อสนับสนุนให้ธนาคารสามารถทำหน้าที่เป็นคลังปัญญาของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทที่สำคัญของวุฒิสภาศาลากลางสามารถดำเนินการภายใต้บทบาทเชิงรุกและเชิงรับ สรุปได้ดังนี้

**1. บทบาทเชิงรับ (Reactive)** เป็นการให้ความช่วยเหลือตามคำขอของหน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน อันได้แก่

(1) **การเป็นที่ปรึกษา** โดยการให้คำแนะนำ ตลอดจนการเสนอความคิดเห็น ทั้งด้านวิชาการและด้านการบริหารงานต่อหน่วยงานผู้ขอรับความช่วยเหลือ เพื่อปรับปรุง

การดำเนินงานหรือให้คำแนะนำ เพื่อพัฒนาคุณภาพของงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การเป็นที่ปรึกษาแก่องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้พร้อมรับต่อการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การเป็นที่ปรึกษาแก่โรงเรียนต่างๆ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในเขตกรุงเทพฯ และชนบท เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอน และการวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

(2) **การเป็นวิทยากรหรือบรรยาย** เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่บุคลากรของหน่วยงานผู้ขอความช่วยเหลือ เช่น เป็นวิทยากรบรรยายพิเศษให้แก่นิสิตนักศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ เป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรค การบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นวิทยากรให้คำแนะนำและเผยแพร่ความรู้ด้านสุขอนามัย สาธารณสุข แก่ชมรมหรือชุมชนต่างๆ เป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ตลอดจนการเป็นวิทยากรในการอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการ เป็นต้น



ทั้งนี้ หน่วยงานผู้ขอความช่วยเหลือจะเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายจำเป็นที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานของวุฒิสภา เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าที่พัก ค่าตอบแทน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่หน่วยงาน องค์กร หรือชุมชนในระดับรากหญ้าที่อยู่ในชนบทที่ห่างไกล ขาดแคลนงบประมาณ ธนาคารสมองจะพิจารณาสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของวุฒิสภา

2. **บทบาทเชิงรุก (Proactive)** เนื่องจากขณะนี้ มีวุฒิสภาซึ่งมีความเชี่ยวชาญในหลากหลายสาขากระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศและจากการระดมสมองวุฒิสภาในเขตกรุงเทพฯ ปริมณฑลและในภูมิภาคต่างๆ ได้มีการรวมกลุ่มของวุฒิสภาที่มีความสนใจในการแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ อาทิ กลุ่มเสริมสร้างสมรรถนะขององค์กรส่วนท้องถิ่น กลุ่มแก้ไขปัญหาสังคม (ยาเสพติด ครอบครัว เด็กและเยาวชน ศาสนา

ศีลธรรมและจริยธรรม) กลุ่มสุขภาพ กลุ่มการศึกษา กลุ่มบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ตลอดจนได้มีการสร้างเครือข่ายประสานการทำงานของวุฒิสภาทั่วทุกจังหวัด

ดังนั้น วุฒิสภาสามารถเป็นแกนนำในการริเริ่มกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน โดยนำความรู้และประสบการณ์มาช่วยเชื่อมรอยต่อของการเปลี่ยนแปลงที่ประเทศต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบันทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง ฯลฯ ดังกล่าวข้างต้น โดยกลุ่มวุฒิสภาจะร่วมระดมความคิดเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแผนงาน/โครงการในลักษณะเชิงรุก เพื่อร่วมแก้ไขปัญหา ดังกล่าวในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำกับหน่วยงานทั้งของภาครัฐ และเอกชนที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ อันได้แก่

(1) **ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจ**

**ฐานราก** อาทิ

- การเป็นที่ปรึกษาแก่องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรให้พร้อมรับต่อการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยการเป็นวิทยากรฝึกอบรมบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ อาทิ การจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วมของประชาชน การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ การติดตามประเมินผล และการบริหารการเงิน
- เป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาคมตำบลโดยผ่านภาคีการพัฒนาต่างๆ เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การบรรจุภัณฑ์ และการตลาดตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการบริหารการเงินกองทุนหมู่บ้าน และติดตามการดำเนินงานของกองทุน



หมู่บ้านและชุมชนเมือง

**(2) ด้านการเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถของภาคการผลิตและบริการ อาทิต**

- เป็นที่ปรึกษาทางเทคนิคและวิชาการ เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจและบุคลากรในพื้นที่ภูมิภาคให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้
- เป็นที่ปรึกษาแก่เกษตรกร/ชุมชน ในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร อันเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์
- เป็นที่ปรึกษา รวมทั้งเป็นแกนกลางในการเผยแพร่เทคนิคและความรู้แก่ธุรกิจภูมิภาค

**(3) ด้านการเสริมสร้างทุนทางสังคม**

- เป็นแกนนำในการปลุกกระแสให้คนไทยปรับทัศนคติในการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเสริมสร้างแหล่งเรียนรู้ และข้อมูลสารสนเทศให้กระจายอย่างทั่วถึง ตลอดจนการเสริมสร้างหลักประกันคุณภาพทางการศึกษาทุกระดับ
- ร่วมกับชุมชนเพื่อผลักดันให้เกิดศูนย์ประสานระบบข้อมูลข่าวสารผู้ด้อยโอกาสและคนยากจน อันเป็นการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้คนไทย
- เป็นทีมงานเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน ตลอดจนการป้องกันยาเสพติด โดยใช้วัดและโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง

- เป็นทีมงานให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องการบริหารการศึกษาในระดับท้องถิ่น
- เป็นที่ปรึกษา วิทยากร อบรมเชิงปฏิบัติการในด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน
- จัดทำคู่มือ เพื่อให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่ประชาชน

**(4) ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน**

- เป็นที่ปรึกษาเพื่อนำความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาพื้นที่ ตลอดจนเครือข่ายการประสานงานกับท้องถิ่นและภาคประชาชน เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง โดยเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืน
- เป็นวิทยากรอบรมในการรณรงค์เพื่อปลูกฝังแนวคิดการสร้างความสมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศทางธรรมชาติแก่เยาวชนผ่านทางระบบการศึกษา และองค์กร หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
- เป็นที่ปรึกษา วิทยากรให้ความรู้แก่ชุมชนในการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ในการดำเนินกิจกรรมเชิงรุก ธนาคารสมองจะเป็นผู้รับผิดชอบในการหาแหล่งเงินเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของวุฒิสภา โดยธนาคารสมองไม่ประสงค์ให้วุฒิสภาไปดำเนินการระดมทุนจากแหล่งต่างๆ เพื่อมาดำเนินกิจกรรมดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินตามแผนงาน/โครงการเชิงรุกนั้น จะไม่มีการจัดซื้อจัดหาคูภัณฑ์และสิ่งก่อสร้าง





เพื่อการดำเนินงาน แต่เป็นการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกขององค์กรภาครัฐที่อยู่ในพื้นที่นั้นๆ อาทิ สำนักงานจังหวัด สำนักงานการศึกษา สำนักงานส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร ฯลฯ แต่ทั้งนี้ในบางกรณีธนาคารสมองอาจพิจารณาขอความร่วมมือจากภาคเอกชน เพื่อบริจาคหรือสนับสนุนครุภัณฑ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของวุฒิสภา

### 3. บทบาทในการเป็นคลังปัญญาของประเทศ

เนื่องจากธนาคารสมองมีวุฒิสภาที่มีความรู้ ประสบการณ์ที่หลากหลาย และมีมุมมองที่กว้างไกล ดังนั้นบทบาทที่สำคัญของวุฒิสภาซึ่งเป็นคลังปัญญาของประเทศ คือ การร่วมระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหาของชาติที่เรื้อรังมาเป็นเวลานานและเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนและองค์กรต่างๆ หลายหน่วยงาน โดยเสนอแนะความเห็นที่เป็นกลาง ไม่มีประเด็นทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาตัดสินใจของรัฐบาล

### 4. บทบาทในการเผยแพร่องค์ความรู้

โดยการร่วมออกรายการ “ธนาคารสมองของคนไทย” ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย หรือร่วม

รายการบรรยายพิเศษของธนาคารสมอง ตลอดจนเขียนบทความต่าง ๆ อันเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้และประสบการณ์ของวุฒิสภาธนาคารสมองสู่คนรุ่นใหม่

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าบทบาทที่สำคัญของวุฒิสภามิใช่ผู้ที่ตั้งไปปฏิบัติงานแทนหน่วยงานและองค์กรต่างๆ หรือปฏิบัติงานซ้ำซ้อนกับหน่วยงานปกติ แต่เป็นการนำปัญญา ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์การทำงาน เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของชุมชน หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ โดยการเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ จัดการสานติ ฝึกอบรม ติดตามดูงาน ตลอดจนเป็นตัวเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรและหน่วยงานต่างๆ โดยร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและนำปัญญามาเชื่อมโยงเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและเรียนรู้ด้วยกันในลักษณะองค์รวม เพื่อให้ชุมชนหรือหน่วยงาน องค์กรต่างๆ สามารถพึ่งตนเองต่อไปได้อย่างมั่นคง ทั้งนี้ หากทำให้สังคมหรือเศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็งและขยายตัวอย่างสมดุลแล้ว จะสามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศต่อไป

